

valencià, i diverses llengües en el DCEC, s. v. *Magdaleó* o *-lió*, no ve d'això sinó del gr. *μαγδαλα* 'massa de pasta', cosa que no és dir que no tinguin, un mot i l'altre, origen comú en un nom propi; si bé d'altres ho neguen.

Magenc, *magenca*, *magencar*, *magencada*, *-ador*, V. *maig*

MAGERRA, *manjarra*, *almagera* 'espècie de caixa-ta o càntir folrat', de l'ar. *mägärr* id. □ 1.ª doc.: 1329. Com que en tracto detalladament en *EntreDL* III, 124 (afegim-hi arag. ant. *almajarra*, *almanj*, BHisp. LVII, 448), no val la pena de fer més que remetre-hi.

Magí, V. *imatge Màgia*, *màgic*, *màgica*, V. *mag Maginança*, *maginar*, V. *imatge Magisme*, V. *mag Magisteri*, *magisterial*, *magistral*, *magistralia*, *magistrar*, *magistrat*, *magistratura*, *magistre*, V. *mestre*

MAGMA, pres del gr. i ll. *μάγμα*, *-ατος*, 'pasta de fènyer', 'ungüent', derivat de *μάσσω* 'jo pasto'. □ 1.ª doc.: d'aquest i del derivat *magmàtic* reclamava Fontserè la inclusió en el DOrt. c. 1925.

MAGNE, pres del ll. *magnus* 'gran'. □ 1.ª doc.: *magno*, Lab. 1840. El DAG. dona com a familiars a Mall.: «això és *magno*», «hem tingut un dinar *magno*». Muntaner escriví *Carles Magnes*.

DERIV.: *Magnitud* [fi S. XIV, BMetge], ll. *magnitudo* 'grandària'. *Magnitat* [S. XV, DAG.]. *Magnàlies* [S. XV, DAG., AlcM]. *Magnat* [S. XIII], pres del llatí tardà *magnas*, *-atis*, 'personatge important' (sobretot medieval, Dante, *De Vulg. Elo.* I, XII, 5; XVII, 5, Hugutio etc.): «al palau se'n són intrats / lo fill e'l payre [l'emperador] e ls *magnats*», *Set Savis*, v. 366; se'n serviren molt els nobles aragonesos, i de llavors ha quedat que a l'Alt Aragó usen *lo mainate* per al «mandamàs de una reunió»; i el bon i valent poeta cheso Méndez Coarasa l'usà bastant en pamflets en vers contra els cacics [--- 1966].

CPT.: *Magnànim* [S. XV], pres del ll. *magnanimus* 'de gran esperit i generositat': «puix --- no perjudicant les senyories de aquests *magnànims* senyors, me manau que yo parle primer --- yo-us diré ---», JoMar-torell (Ag. I, 46); a Anfós IV († 1458) ja hi havia qui li donà aquest sobrenom en vida; *magnanimitat* [fi S. XIV, Eiximenis].

Magnífic [1399, *Somni*, de B. Metge], ll. *magnificus* id., format amb *fācere* 'fer': «lo imperi de Cartage per --- Dido fo fundat; Àsia e Europa encara serven los noms de les dones que en aquelles per actes *magnífics* florien», *Somni* (IV, Riq., 334.7), tot i que aquest adjectiu no es troba en el passatge del Petrarca que aquí inspira l'escriptor; com a tractament «*Mag-nífic* senyor» que OPou posa com a exordi acostumat de tota carta cerimoniosa; i també com a qualificatiu de cases magnes: «lo portal de casa *magnífica*: porta» (oposat a *ostium*, *fores*, *ianua* etc.) (*TbPu.*, 183, 10). *Magnificència*, ll. *magnificentia*: s'emprà ja d'antic

com a tractament de respecte, en una súplica, S. XV, del gremi de ballesters als Consellers de Bna.: «per tant los prohòmens de la confraria dels ferrés de dit ofici, suppliquen a vostres *magnificències* que ls plàcia haver cura d'ells, com a *magnis* de la cosa pública, no menys que dels altres officis» (Arx. Mun.). *Magnificar* [Llull]; *magnificació*; *magnificable*; *magnificabilitat*; *magnificatiu*.

Magníficat, present del verb purament ll. *magnificare*, amb què comença el càntic de la Verge a Elisabet, cantat en cerimònies d'església etc. *Magníficós*. *Magniloqüència*, rar en lloc de *grandiloqüència*.

MAGNUS no es va extingir sinó gradualment en l'ús del llatí vulgar i el romànic: d'aquí que *many*, *manya*, hagin sobreviscut excepcionalment, com a noms de lloc (*Vallmanya*, *Casamanya*, *Montmany* etc.),¹ en algun compost escadusser (*peramany*); i en particular sobrevisqué fins a l'Edat Mitjana amb l'ús semi-pronominal *ta many* 'tan gran' (cast. *tamaño* visqué encara

més llargament com a adj. pron.):² «e en aquest golf és aital miracle, que tostemps hi trobarets unes tals planures de sanc, qui són *ta manyes* com un corbtor, e ha-n'hi de majors e de menors», c. 1325, Muntaner (NCl. VII, 89.6); «un hom *ta many* com un jagant»,

traduint «staturae similis giganteae» en el *De Amore* vertit d'Andreu del Capellà, S. XIV (p. 116); «quan menge voldrie haver un ventre *ta many* com hun bou», StVicentF (*Serm.* II, 185.6); «tera cuyta / crexent ab cuyta, / feta *ta manya* / com gran montanya», JRoig (*Spill*, 13915).

CPT. del gr. *μέγας*, *μεγάλη*, *μέγα*, 'gran'. *Megalocèle*, *megalodont*, *megalografia*, *megalometre*, *megalosaure*, *megalosplènia*, *mègàmetre*, *-mètric* i algun altre ja en *SLit*Costura 1868; *megateri* [id.], format amb el gr. *θηρλον* 'animal'. *Megalomania* [DOrt.]; *megalòman* [AlcM], però ja s'usava en els anys vint. Veg-ne d'altres en el *Dfa*. *Megalític* [DOrt.], i *megalít* [*Dfa.*], formats amb *λίθος* 'pedra'. Fontserè trobava a faltar *megadina* en el DOrt.

¹ En la Vall de Berganui, a la dreta de la Ribagorçana, dues valls contigües duen al nom de *Masimanya* (*mazimàya*) i *Masimaio*(r), 1957, VALLIS MAGNA, V. MAJOR amb el tractament fonètic català LL > l > z. Una balma grandiosa on es poden aixoplugar 200 caps de bestiar, coberta per una gran penya, muntanya amunt d'Espanya (Segre Mitjà), s'anomena *Roc d'Esplugamanyaula* < (*espluga*) MAGNA AULA 'gran sala, gran palau', 1957. La gran Vall de *Marimanya* entre Alós i la Vall d'Aran també prové de VALLIS MAGNA, amb la fonètica paleoromànica pròpia d'aquella toponímia. —² On de vegades se li oposava *qua maño* o *quan maño* (per ex. en el *Cuento de Otas* lleonès del S. XIV, f° 52r, ed. Baird).

MAGNÈTIC, pres del ll. *magneticus*, i aquest, del gr. *μαγνητικός* 'relatiu a l'imant', derivat de *μάγνησις*, *-ητος*, 'pertanyent a Magnèsia', 'imant', perquè es trobava molta pedra d'imant a la rodalia d'aqueixa ciutat d'Àsia Menor. □ 1.^a doc.: 1805, Belv.